

DE GEBRILDE BOM

Guram Odisharia

Guram Odisharia

DE GEBRILDE BOM

Roman

The book was published thanks to the support of Writer's
House of Georgia

Titel: De gebrilde bom

Auteur: Guram Odisharia

Vertaling uit het Georgisch: Artchil Djavakhadze

Redactie: Tineke en Hans Hagen

Omslag: David Chichua

Uitgever Nederland:

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

ISBN: 978 94 9343 734 0

NUR: 300

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of
enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de
uitgever.

DE GEBRILDE BOM

Opgedragen aan TV-cameramensen van ALLE
LANDEN

Alle demonstraties lijken op elkaar

Ik word zoals altijd lang voor zonsopgang wakker. Ik draai en keer me om in bed, en eindeloos wisselend van tv-kanaal - lokaal, buitenlands, trans-Atlantisch... Uiteindelijk blijf ik bij de lokale hangen. Dan verdwijnt de afstandsbediening onder de lakens. Waar heb je je nou weer verstopt? O, daar beneden, verdomme!

Het nieuws staat aan: een omgevalen minibusje op de snelweg, wielen hulpeloos verspreid over de weg, allemaal gescheurd, verbrand en rokend. En lichamen in het minibusje, verkoold en ook nog rokend. Brandweerlieden. Een brandweerwagen. Politie. Een politieauto. Nog veel meer andere auto's.

Het verkeer vormt files in beide richtingen.

Ze hadden wel een langer shot mogen gebruiken. Een lang shot.

Het waren studenten die zich haastten naar een begrafenisdienst voor de vader van een van hun maten. Waarom

zo laat?... Slechts twee van de twaalf hadden het overleefd: de chauffeur en een kleine man. Blijkbaar was de bus tegen de bermrand gebotst, daarna omgeslagen en nog eens 100 meter meegesleurd, onder het geschreeuw en gegil van de passagiers en het schrapen van metaal tegen het beton en de bermrand. Ze zeiden dat de tanks helemaal vol zaten en dat de chauffeur minstens 120 km/u reed. Misschien had hij geprobeerd iemand in te halen, of andersom. Het was een nieuwe snelweg; deze kant was al klaar, aan de andere helft werd nog gewerkt.

Ikzelf had ook een lang shot moeten gebruiken. Rond middernacht, toen we in de file naar de tv-studio reden, waren de uitlaatgassen en lichten van het verkeer goed zichtbaar. Maar we hadden haast. Nini had het meeste haast. Ze werd opgehitst door een producer die maar aan haar mobiel bleef plakken.

Ze hadden de beelden meteen vrijgegeven, zonder enige bewerking – “rauw”. Ondanks het onophoudelijke gebrabbel op haar mobiel, was Nini’s commentaar bijna klaar toen we bij de studio aankwamen.

Het was al na middernacht toen ik thuiskwam, en toch werd ik, zoals altijd, voor zonsopgang wakker.

Nee, de lichamen (of de overledenen - het woord had een overdreven Bijbelse klank) hadden van dichtbij moeten worden gefilmd. Een andere cameraman zou dat hebben gedaan - met alle tien lichamen in beeld!

Ik haal mijn pistool tevoorschijn van achter de verstofte boeken op de plank. Ik pak het magazijn en schud de kogels er een voor een uit. De kogels vallen met een gedempt gekletter op de deken. Nou, hoe gaat het met je, Sint-Pieter. Pieter-r-r Ber-r-r-e-tt-a! Arrivederci, amico! Petr-r-ruchio!

Als ik hem vandaag niet dood, doe ik het morgen. Morgen zijn er veel meer mensen. Eergisteren waren het er 50.000, gisteren 70.000. Morgen zijn het er meer dan 100.000. Misschien wel 150.000. Vooral omdat ze een hongerstaking zijn begonnen.

Morgen, morgen vermoord ik hem. Morgen!

Ik stop de kogels terug in het magazijn en duw hem terug in de Beretta¹. Het begint grappig te worden. Ik stel me voor wat voor gezichtsuitdrukking ik heb. Ik sta op het punt een man omver te blazen en ik vind het grappig. Maar het leven kan ook echt een grappenmaker zijn. Ik schuif de Beretta terug op de plank achter de stoffige boeken.

Ik ga naar de winkel en koop wat thee. Ik heb al een stukje kaas, een stuk brood. Roggebrood. Maar ik heb geen sigaretten meer. Zoals dat meestal in films gebeurt - de held heeft geen sigaretten meer (ze zijn al op, zo blijkt). Hij gaat op zoek.

¹ De Beretta M9 was het standaard dienstpistool van de Amerikaanse strijdmacht.

Hij vindt er een paar (en ik vind er een paar in de winkel).

Buiten wacht ik 15 minuten op Nini. Zo is ze nu eenmaal - een afgesproken tijd betekent niets voor haar. Het is koud. November. Af en toe valt er een buitje. Uiteindelijk verschijnt er een blauwe Volkswagen om de hoek van mijn gebouw.

Puffend en hijgend worstelt de “Kever” zich omhoog over de heuvel. Ook Nini puft en hijgt de hele weg, net als haar auto. Net zoals honden en hun baasjes steeds meer op elkaar gaan lijken naarmate de jaren verstrijken, doen auto’s en hun baasjes dat ook.

Eerst gaan we langs de tv-studio. Ik neem een camera mee. Nini wordt even vastgehouden in het kantoor van de producer. Tien minuten later zijn we bij de demonstratie.

“Aftreden! Aftreden! Aftreden!” scandeert de menigte voor het parlamentsgebouw ritmisch. Er zijn al meer dan honderdduizend mensen. Jammer dat ik vandaag het pistool niet heb meegenomen.

Ik zet de camera precies in het midden van de avenue, in het hart van de demonstratie, en zet de poten van de standaard recht. De avenue is afgesloten voor verkeer. Nou poten, zet je schrap, laat me niet in de steek. We moeten het volhouden - hier een hele dag blijven staan. Ik reken op jullie, ook op de zenuwen. Goede oude zenuwen!

Mijn Nini is verdwaald in de menigte - op zoek naar geïnterviewden.

Af en toe flitst er een zilveren schijf van zonlicht als een spookachtige “vliegende Hollander” tussen de loden wolken door – zoals in een Harry Potter-film. Sommige wolken zijn half verlicht, dat wil zeggen half doorzichtig, andere zijn dik, somber en zwart.

En de demonstratie zelf is ook loodkleurig. Op deze plek - op de avenue voor het parlement - heeft elke bijeenkomst op elk moment een zwarte loodkleur, en dat is al zo’n twintig jaar zo. Een ongetemde ruimte, een soort mustang. Mustang avenue.

Velen komen hier om hun vijand te zoeken. Een goede vijand kan je immers redden.

Onze tweede camera staat op de trappen van het Parlementsgebouw; een derde staat op de straat die steil afdaalt vanaf de Groene Berg.

Dat betekent dat ik de eerste cameraman ben. Ik film de demonstranten van veraf. Tegenwoordig staan politici zelden op de voorgrond; het zijn steeds vaker onbekende of weinig bekende kletsmaajors. Ze zingen, lezen gedichten, schreeuwen. Af en toe zoom ik in op de gezichten van de demonstranten: er is een meisje, een van de deelnemers aan de wedstrijd “De achterkant van het volk”; een man die met regelrechte eerbied het

lavashbrood vasthoudt dat hij net heeft gekocht; een grijscharige vrouw die een kruis slaat alsof haar drie gekruiste vingers een spijker vasthouden en ze deze spijker beurtelings in haar hoofd slaat, in haar buik bij de navel, dan in haar rechterschouder, haar linkerschouder en weer in haar hoofd... En dan die vent die een walgelijk populaire politicus was, die je aankeek alsof hij een bokser was die klaarstond om een knock-out uit te delen; en nog een grijscharige man met een betraand gezicht dat suggereerde dat hij waarschijnlijk een slok op had...

Nini heeft een geïnterviewde gevonden. Voor de camera heeft bijna iedereen een engelachtige glimlach en een godvrezende pose. Dan haalt ze er nog een man bij, daarna een derde... Nini, ik en mijn camera zien er waarschijnlijk interessant uit. Bovendien, als je van een kleine afstand kijkt, zie je ons niet eens; we gaan op in de menigte. Op grotere afstand verdwijnt de demonstratie zelf, opgelost in de uitgestrektheid van de aarde. En als je van nog grotere afstand kijkt, smelt de aarde zelf weg, verdwijnt in de ruimte. Hoe verder je weggaat...

Vandaag zal ik mezelf tot het uiterste uitputten en vannacht zullen mijn gewrichten pijn doen en janken als jonge herdershonden die op een donkere nacht in de heuvels zijn achtergelaten.

En die gast... die is er vandaag ook. Ik herkende hem meteen aan zijn lange haar. Mario Cimarro... inderdaad! Morgen zal ik jou een lesje leren - mijn Sint-Pieter en ik.

Ik schiet je met mijn kogels van opzij en dichtbij neer, en verander je in een prachtig gevormd lijk. De camera zal even onbemand staan, vastgemaakt aan zijn standaard. En ik zal vlak bij je opduiken en schieten op het juiste moment, niet wanneer de menigte roept: "Oprotten! oprotten! Oprotten!", of iets anders beledigends. Nee, ik schiet als iedereen scandeert: "Moederland, Vaderland! Moederland, Vaderland! Moederland, Vaderland!" - en ik haal de trekker over met het gevoel dat ik een toost uitbreng op iemands gezondheid. Ik verdomme! Niemand zal het schot horen en jij hoort het ook niet, want PIETRO BERETTA heeft een geluiddemper. Vanmorgen was ik het helemaal vergeten, ik was vergeten de geluiddemper te gebruiken. Pardon. Ik schiet van opzij, zodat de kogels door je heen gaan en je hart, lever en ingewanden scheuren. Het zijn weliswaar geen expanderende kogels, maar ze zullen, net als sprinters, door je lichaam razen, je de adem benemen en pas na je laatste zucht tot stilstand komen. Zo zal het zijn! Je zult het zien, bro.

En misschien vindt mijn ziel dan eindelijk vrede!

Donder op!

Lado

Vanaf de vroege ochtend waren we bij de frontlinie. We reden rond in de Fiat van Lado, filmde de soldaten en het landschap dat in zwarte rook was gehuld (van brandende militaire voertuigen) en bezochten de loopgraven. Op een gegeven moment werden we bijna bedolven door een mortiergranaat van de andere kant van de rivier (van het vijandelijke front) – Lado's kleine gele Fiat was gemakkelijk te zien van een afstand. Ik zat achter het stuur, Lado was aan het filmen met zijn mooie nieuwe Japanse videocamera. Toen gingen we terug naar de stad. Lado wees me de weg. Af en toe filmde hij ook de straten van de stad. We sloegen de Boulevard langs de zee in. De zon, roze als het verenkleed van een flamingo, zakte naar de horizon. We reden langs een paar gebouwen met twee verdiepingen. Bij een ervan liet een tank een gedempt gegrom horen. Lado fotografeerde de zee en de zon. Toen we het restaurant naderden dat op rotsen vlak bij de kust stond, ontplofte er iets in de zee niet ver van ons vandaan. We stopten en keken om ons heen. Een soldaat die bij een tank stond, richtte zijn loop op ons. We draaiden om richting de tank. Door het gerommel van de tank heen konden we nog horen wat de soldaat schreeuwde. "Waarom filmde je ons? Film ons niet! Geef hier die camera." We bleven in de auto. De soldaat snelde naar de deur aan Lado's kant en probeerde de camera af te pakken. Lado wilde hem niet afgeven. Hij stond aan en filmde de hele commotie. Het bleek dat de tankbemanning iets met

iemand was komen regelen. “Laat onze sletten met rust!” was de boodschap. Het kanon was gericht op een balkon op de tweede verdieping: “We vegen jullie weg!” Een officier stond op het balkon en riep naar de tankbemanning: “Het is allemaal een misverstand, jongens. Laten we gaan zitten en erover praten, verdomme...” Toen ik de auto stopte, legde Lado de camera bij zijn voeten. Tegelijkertijd kwam de tank met veel lawaai recht op ons af, helemaal omhuld door dikke blauwgrijze rook. De soldaat wist opzij te springen. Door het gebrul van de tank kon ik niet horen of onze auto was gestart of niet. Terwijl ik het nog uitzocht, reden de rupsbanden van de tank met een krakend geluid op de motorkap van de auto aan Lado’s kant. Lado en ik grepen de deurgrepen vast, maar die zaten vast. Allebei. Vanaf de motorkap klommen de rupsbanden van de tank langzaam op het dak van de Fiat. De Fiat kreukelde als een bierblikje in elkaar. Ik greep Lado vast. Zijn benen verdwenen langzaam onder het verbrijzelde metaal, daarna zijn lichaam en schouders. Lado’s hoofd lag naast het mijne. Hij ademde nog. Ik keek naar buiten. Ik stelde me voor dat ik voor het laatst de zee en de ondergaande zon zag. Het dak kwam op mijn hoofd naar beneden. Ik kon nauwelijks ademhalen. Ondanks het oorverdovende gebrul van de tank, hoorde ik mijn schouder kraken en breken. Toen verloor ik mijn bewustzijn. Toen ik bijkwam, lag ik op het asfalt en goot iemand water over me heen. Het leek een vrouw. Op dat

moment verscheen er een “Sjilka²”-voertuig vanuit de kant van het restaurant. Ik sprong op en rende naar een huis. “Ze komen eraan. Ze zullen iedereen verpletteren!” schreeuwde ik. Bij het huis sprong een jonge vrouw met geverfd haar naar buiten mij tegemoet. Ik drukte me tegen haar aan, verborg mijn hoofd in haar borsten. “Ze zullen iedereen verpletteren. Ze komen eraan! Ze komen eraan!” De vrouw streelde me en leek me zelfs te kussen.

Ze hadden moeite om me bij haar weg te slepen: “Je moet naar het ziekenhuis.” “Ze rijden ons nog omver!” “Wees niet bang. Het is een van onze “Sjilka’s”. Die zijn van ons.” “En jij, wie ben jij?” De tank stond naast Lado’s Fiat. Ik kon niet uitmaken of de motor aan stond of niet. Alle geluiden en kleuren waren verdwenen. Lado’s gele Fiat was wit geworden. Lado lag op het asfalt tussen de tank en de Fiat - helemaal zwart, alsof iemand hem had overgoten met een emmer met zwarte inkt. De zon leek te zijn opgestegen naar zijn hoogste punt. Ik viel opnieuw weg.

Een begraafplaats van armen en benen

De vader van de jongen wiens benen net zijn geamputeerd, loopt onophoudelijk door de gang, de ene sigaret na de andere rokend. Behalve hij is er niemand - in de gang. Het ijlende gemompel van de gewonde is op de afdeling te

² Sjilka - luchtafweergeschut van de Russische landmacht.

horen. De chirurg vraagt me om hem te helpen. We gaan naar de trap. Onder de trap staat een krat waarin ooit granaten zaten. In de krat liggen, verpakt in plastic zakken, de geamputeerde ledematen van gewonde soldaten. Er zijn drie geamputeerde benen en één arm. We gaan door de achterdeur naar buiten. Ik draag drie zakken en de chirurg één.

Al snel zijn we in de moestuin van het ziekenhuis.

We leggen de zakken op de grond.

In de moestuin, naast de rijen tomaten en komkommers, graven we met een schop een gat in de grond. Dan een tweede, een derde en een vierde. De chirurg haalt een vel papier uit zijn zak, scheurt het in vieren, schrijft de namen van de soldaten erop en stopt er een in elke zak.

Ik licht hem bij met een zaklamp. Dan leggen we de zakken in de grote gaten en bedekken ze met aarde. De gaten beginnen op kleine graven te lijken. Van een stapel planken in de buurt nemen we vier korte, smalle en steken ze in de grond naast de graven. De aarde is zacht en de planken, aan één kant geslepen, dringen er gemakkelijk doorheen.

Op de borden schrijven we de namen van de personen bij wie de ledematen horen. Ik schrijf met een pen de namen op, terwijl de chirurg de zaklamp vasthoudt.

In de tuin van het ziekenhuis zijn al zo'n vijftig van zulke graven. Een piepklein mini-kerkhofje, een begraafplaats van armen en benen. De meeste van deze graven zullen met rust gelaten worden, maar als een van de eigenaren overlijdt, worden de lichaamsdelen verzameld om samen met hem begraven te worden. Dit keer in een groot, echt graf.

De chirurg blijft gaten graven.

“Die zullen we morgen nodig hebben.”

We maken vijf nieuwe begraafgaten klaar – voor armen en benen.

Terug in het ziekenhuis val ik meteen in slaap. Ik slaap in een fauteuil, met de videocamera tegen mijn borst geklemd.

In het holst van de nacht ontploffen er een paar granaten niet ver van het ziekenhuis. Eerst is er een flits, als een bliksem, dan het geluid van een explosie. Maar zelfs als er een granaat recht op mijn hoofd was gevallen en me in duizenden stukken had gescheurd, zou ik me nog steeds niet hebben bewogen. Ik ben zo moe.

Bij zonsopgang ga ik naar buiten. Een granaat is vlak bij de begraafplaats van de ledematen ontploft. Verschillende armen en benen liggen verspreid over de aarde. Planken, grond, armen, benen... Alles door elkaar.

De chirurg komt van achteren uit de tuin met een been in zijn hand.

“Geef me de schop. We gaan weer gaten graven.”

“Ja, maar...”

“Wat bedoel je met ‘ja, maar’?”

“Wiens armen en benen zijn...”

“Ik herinner me alles met betrekking tot hun namen... Geef me de schop.”

We graven gaten en verzamelen de planken, armen en benen die verspreid door de tuin liggen.

Ik selecteer beeldmateriaal

De “New Vision” tv-studio waar ik werk, heeft mijn oorlogsbeelden opgevraagd. Ik ren naar huis en haal de stoffige cassettes van alle planken van de oude kast in de gang. Ik zet de televisie en de cassettespeler aan. Ik selecteer de beelden. Een weg zonder asfalt. De motorkap van onze gehavende Fiat. De toegangsweg tot een dorp. Hier en daar afgebrande huizen. Een half gesloopt psychiatrisch ziekenhuis. Winter, oorlog. Geen mens te bekennen. De tweede verdieping van het psychiatrische ziekenhuis. In een kamer met kapotte ramen, kamer nr. 14, zit op een oud metalen bed een oude vrouw die er rond de

zeventig uit ziet (maar mogelijk iets jonger is). Gewikkeld in een deken. Ze zit naar de vloer te staren, of liever gezegd, naar een bepaalde plek op de vloer. Later werd ons verteld dat ze bekend stond als Koningin Tamar en dat ze al zo'n dertig jaar in de psychiatrische kliniek had doorgebracht. Drie maanden na het uitbreken van de oorlog was het personeel van het psychiatrisch ziekenhuis samen met het hele dorp gevlucht. Koningin Tamar was ook gevlucht. Maar binnen een week was ze terug – naar haar ziekenhuis, naar haar kamer, naar haar bed. Buiten het ziekenhuis was alles vreemd terrein voor haar.

Dit materiaal is niet geschikt voor de New Vision studio.

De cassette. Ik kijk door de beelden

Een plundertank. Geladen met tapijten, stoelen, kleding. Er staat ook een televisie. Een Kaukasisch monster.

De cassette met het label 'Oorlog' (d.w.z. opgenomen tijdens de oorlog)

Aan de zeekust schieten drie soldaten een man neer. Een man van middelbare leeftijd, in burger. Golven spatten op, "stemmen" van "Kalasjnikovs". De man schreeuwt: "Wat doen jullie, jongens? Jullie proberen me bang te maken, toch? Wat voor verrader ben ik! Jullie geloven dat ik ze de

weg heb gewezen? Goed, genoeg gezeur, genoeg!” Zijn woorden worden overstemd door het geluid van machinegeweervuur. De man valt, hij trilt over zijn hele lichaam. Hij gaat dood.

Oorlog

Gefilmd door een vriend: oorlog, bos, zomer, frontlinie. Een koe rent ergens heen met een machinegeweer om haar nek. Een soldaat rent erachteraan, haalt haar in, pakt het wapen. Er zijn fluittonen en gelach te horen vanaf de andere kant, vanuit de vijandelijke loopgraven. Niemand schiet op de soldaat. Hij buigt zijn hoofd en rent terug naar zijn loopgraaf.

Het bleek dat er een koe niet ver van de loopgraaf aan het grazen was, en steeds dichterbij de loopgraaf kwam. De hongerige soldaten besloten haar te vangen, haar met een touw de loopgraaf in te slepen en haar te slachten. Maar er was geen touw. Een soldaat was uit de loopgraaf gesprongen, gooide de riem van zijn machinegeweer om de nek van de naderende koe en trok. De bange koe gaf zo’n ruk met haar kop dat ze het machinegeweer uit zijn handen rukte en wegrende naar de vijandelijke posities. De soldaat koos voor de dood in plaats van het verlies van zijn wapen, maar vanaf de vijandelijke kant schoot niemand op hem.

Oorlog

Een strand. Een zonnige dag. De soldaten zijn aan het “vissen” – ze gooien “limonkas³” in de zee. Er zijn gedempte geluiden van explosies. Ze worden van een afstand gefilmd. Een van hen sleept een antitankgranaat mee. De grootste van hen, een reus van een man, gooit de granaat met al zijn kracht ver de zee in. De granaat opent zich in de lucht en daalt langzaam aan een parachute naar beneden. De soldaten hadden dit niet verwacht. Blijkbaar had niemand van hen ooit een granaat met een parachute gezien. De zeewind voert de granaat naar de kust, recht op hen af. De angstige soldaten duiken opzij. De granaat ontploft op het strand.

Die keer overleefden de soldaten het ternauwernood. Ik ook. Gelukkig had ik het vanaf een afstandje gefilmd.

Beeldmateriaal en nog meer beeldmateriaal

Gillend van wanhoop, als een vrouw, rent een levend brandende hond richting de struiken. Ik was niet op tijd om de kinderen van een paar picknickers te filmen die benzine over een zwerfhond hadden gegooid en hem in brand hadden gestoken. Hoewel ik zowel de kinderen als hun

³ Limonka - De F1 handgranaat van de Russische landmacht, bijgenaamd de limonka (“citroentje”) is een ‘defensieve’ granaat.